

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti -

100

Dünya təcrübəsindən məlumdur ki, özünü millət kimi təsdiqləmək əzmində olan ayrı-ayrı etnoslar müstəqil dövlət quraraq mövcudluğunu qoruyub saxlamış, beləliklə də tarix səhnəsində duruş götürə bilmislər. Hər bir xalqın milli özünüdərkinin ali təzahür forması olan müstəqil dövlət ideyasının gerçək həyata vəsiqə alması isə əsrlərlə davam edən tarixi mücadilənin nəticəsi olmuşdur. Dünyanın ən qədim etnoslarından biri olmaqla, bəşər sivilizasiyasına sanballı töhfələr vermiş azərbaycanlılar da taleyin qismətindən neçə əsrlərlə milli özünəməxsusluqlarını şərtləndirən keyfiyyətləri, milli dövlətçilik ənənələrini yaşatmaq, azadlıq, müstəqillik nemətinə qovuşmaq üçün çox çətin sınaqlardan, mürəkkəb yollardan keçməli olmuşlar.

Ümumilikdə Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında 1970-1980-ci illərdə istərsə icra strukturları, istərsə də parlament səviyyəsində həyata keçirilmiş kompleks tədbirlər respublikamızın ötən əsrin 90-cı illərə doğru müstəqillik uğrunda mübarizəsinə real hüquqi-siyasi və iqtisadi əsaslar yaratmışdır. Bu gün əminliklə demək olar ki, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti yaradıcılarının ideallarında yaşatdıqları müstəqil hüquqi, demokratik, dünyəvi dövlət məhz ulu öndər Heydər Əliyevin 1993-cü ilin iyununda respublikaya qayıdırdan sonra mümkün olmuşdur. Ulu öndər hələ Naxçıvan Ali Məclisinin sədri olarkən, 1990-cı ildə burada Xalq Cümhuriyyətinin üçrəngli bayrağını ucaldaraq 70 ildən sonra ilk dəfə muxtar respublikanın rəsmi atributu elan etmiş, dövlətçiliyimizin bu ən mühüm atributunu yenidən dirçəltmişdir. Təsədüfi deyil ki, məhz onun 2003-cü ildə imzaladığı sərəncam əsasında sonrakı illərdə Prezident İlham Əliyev tərəfindən Bakıda Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinə abidə ucaldılmışdır. Bir daha və dönə-dönə mühüm bir tarixi fakt vurğulanmalıdır ki, əgər ulu öndərin ikinci dəfə hakimiyyətə möhtəşəm qayıdışı olmasaydı, naşı və sərişəsiz iqtidarlar sayısında Azərbaycan Respublikasının da taleyi Xalq Cümhuriyyətinin 1920-ci ildəki aqibətini təkrar edəcəkdir.

Bu məqamda bir haşiyyə çıxmaq yerinə düşər. Belə ki, hazırda bəzi siyasi dairələrin öz yaratdıqları quruma "Müsavat" Partiyası adı verməsi qətiyyətin tarixi varislik ənənəsi yaratmır və kökündən yanlış mülahizələrə əsaslanır. Əvvəla qeyd etmək lazımdır ki, ötən əsrin əvvəllərində yaradılmış "Müsavat" xalqımızın çoxəsrlik azadlıq ideyasından güc alaraq milli vətənpərvər ziyalıların və bütün ictimai təbəqələrin ümumi arzu və istəklərini ifadə edən milli bir hərəkat idi. İndiki "Müsavat" isə tarixi sistemvarı partiya tam fərqli və cılız sosial bazaya malik, korporativ maraqlara söykənən avontürüst şəxslərin öz-fəaliyyət dərnəyi səviyyəsindən uzağa gedə bilmir və aydın məsələdir ki, tarixi Müsavat mirası ilə yaxından uzaqdan heç bir əlaqəsi yoxdur. Habelə bir çox tarixçinin və araşdırmaçının qənaətinə görə ideoloji olaraq da tarixi müsavatçılıq daha çox sol-mərkəzçi siyasi xətt yurtdə, indiki saxta müsavatçılar sağ-mərkəzçi və hətta radikal sağ mövqedən çıxış edirlər. Həqiqətən də 1918-ci ildə dövlət quran "Müsavat"la, 1992-93-cü illərdə hakimiyyətdə olub dövlət dağıdan, onu tam iflas həddinə çatdıran arasında nə hüquqi, nə siyasi, nə də mənəvi bağ qurmaq nəinki mümkündür, hətta büsbütün absurdur.

Ulu öndər Heydər Əliyevin xalqımızın, cəmiyyətimizin milli inkişafına yönəlmis müstəqillik konsepsiyasını yaradıcılarla davam və inkişaf etdirən Prezident İlham Əliyevin milli inkişaf konsepsiyasının başlıca qayəsi ölkədə demokratik transformasiya proseslərini yaxın müddətdə başa çatdırmaq, vətəndaş cəmiyyəti strukturlarının və təsisatlarının formalaşmasına başlamaq səyləri ilə həyata keçirilən "sabitlikdən inkişafa doğru" ideyasıdır. Ölkə Prezidentinin əmək fəaliyyətini qeyd edərkən ulu öndərin bu müdrik sözləri yada düşür: "Sizi əmin edirəm ki, Azərbaycan xalqı indiyə qədər olduğu kimi, bundan sonra da Azərbaycanın dövlətçiliyinin, müstəqilliyinin, Azərbaycan xalqının milli azadlığının keşiyində duracaq və bu müstəqilliyi cəsarətlə qoruyub saxlayacaqdır". Hər bir Azərbaycan vətəndaşının bu ideyaya inamı sonsuzdur.

Dövlət başçısı cənab İlham Əliyev Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafına paralel gedən demokratikləşmə proseslərini bir-birindən təcrid olunmuş şəkildə götürmədən hər iki xətti Azərbaycanın gələcək yüksəlişinin vahid istinad nöqtəsi kimi əsaslandırır. Prezidentin bu barədə irəli sürdüyü fikirlər təkcə Azərbaycanın yox, ümumilikdə demokratiya yoluna yenicə qədəm qoymuş bütün müstəqil ölkələrin gələcək inkişafının təməl prinsipi kimi təbiiq edilə bilər. "Ölkədə həm vətəni, həm də iqtisadi sahədə islahatlar cəsarətlə aparılır. Mən tam əminəm ki, siyasi və iqtisadi islahatlar, iqtisadi yüksəliş və demokratikləşmə prosesləri bir-birini tamamlamalıdır və paralel şəkildə həyata keçirilməlidir. Əks təqdirdə, iqtisadi durum yaxşılaşmasa, bizim iqtisadi planlarımız həyata keçməz, təbii ki, Azərbaycanda tam şəkildə de-

demokratik cəmiyyətin qurulmasından söhbət gedə bilməz" - deyən Prezident İlham Əliyev haqlı olaraq bəyan edir ki, hər hansı ölkənin inkişafı heç də təbii sərbətlərin zənginliyi ilə deyil, demokratikləşmə proseslərindən, qanunun aliliyinin qorunmasından, vətəndaş cəmiyyəti təsisatlarının inkişafından asılıdır.

Dərin və universal böhrandan çıxaraq cəmi 20 il ərzində kosmik dəyişikliklər sırasına girən, dünyanın ən mötəbər beynəlxalq forumlarına evsahibliyi edən, global kateklizmlərlə çalxalan regionda multikulturalizmin qalmasına çevrilən, sosial-iqtisadi və hərbi cəhətdən gündən-günə inkişaf edən müstəqil Azərbaycan bu gün hamımızın qürur mənbəyidir. Səadət, son aylarda baş verənlər bu günkü Azərbaycan reallığının ən bariz nümunəsidir. Belə ki, 2017-ci ilin 14 sentyabr tarixində "Əsrin müqaviləsi"nin 2050-ci ilədək uzadılması ölkəmizin etibarlı və stabil inkişaf edən dövlət kimi bütün dünyada nüfuzunun yüksəlməsi, əhalimizin rifahının təminatı baxımından böyük strateji əhəmiyyət daşıyır. Habelə, cari ilin 30 oktyabrında Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xəttinin açılması Azərbaycanın Avrasiyanın geosiyasi neqliyyat mərkəzinə çevrilməsi yolunda atılmış ən mühüm addımdır. Milyonlar artıq daşınması nəzərdə tutulan bu xətt həm də təcavüzkar Ermənistanın strateji blokadasını möhkəmləndirən mühüm iqtisadi-siyasi qələbədir.

Bu gün dünyada milli və dini zəmində baş verən qarşıdurmalar, axan nahaq qanlar, insanların bu münafiq-

di dünya birliyi Azərbaycanın haqlı olduğunu, Ermənistanın işğalçı və təcavüzkar siyasət yeritdiyini getdikcə daha yaxşı anlayır. Təsədüfi deyil ki, bir çox mötəbər beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən qəbul edilən qərar və qətnamələrdə Ermənistanın Azərbaycan torpaqlarını işğal etməsi faktı birmənalı şəkildə dəfələrlə təsdiqlənmiş, onun təcavüzkarlıqdan əl çəkməsi tələb olunmuşdur.

Zaman isə heç şübhəsiz, Azərbaycanın xeyrinə işləyir. Cənab İlham Əliyevin uğurlu rəhbərliyi sayəsində təkcə 2017-ci ildə dövlət büdcəsinin gəlirləri 3 milyard manat artmış, valyuta ehtiyatları 4,5 milyard artaraq 42 milyard dollara çatmışdır. Ölkə iqtisadiyyatına 14,6 milyard dollar sərmayə qoyulmuş, ixracat 19 faiz artmış, ticarət balansında 6,2 milyard dollarlıq müsbət saldo meydana gəlmişdir. Geniş iqtisadi imkanlar isə heç şübhəsiz, Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin ən müasir silah və texnika ilə təchizatını sürətləndirməklə yanaşı, təcavüzkar Ermənistanla ölkəmiz arasında nəinki dərin fərq, hətta ciddi hərbi-iqtisadi uçurum yaradır. Bu amillər isə Azərbaycanın labüd qələbəsini gündən-günə yaxınlaşdırır.

Bütün sahələrdə ulu öndərin siyasətini uğurla davam etdirən möhtərəm Prezidentimiz, cənab İlham Əliyev bu siyasi xətti daha da inkişaf etdirərək Cümhuriyyətin 100 illiyi münasibətilə 2017-ci ildə xüsusi sərəncam imzaladı. Sərəncamda Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin fəaliyyəti olduqca yüksək qiymətləndirilərək deyildi: "Dünya birliyi tərəfindən tanınmış Xalq Cümhuriyyətinin fəaliyyəti sayəsində Azərbaycanın beynəlxalq birliyin subyekti olması 1920-ci ilin aprel ayındakı bolşevik işğalından sonra Azərbaycanın bir dövlət kimi dünyanın siyasi xəritəsindən silinməsinin qarşısını aldı".

Nəhayət, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 10 yanvar 2018-ci il tarixli iclasında dövlət başçısının bu ili "Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti ili" elan etməsi bu dövlətin tariximizdə oynadığı müstəsna rolunu vurğulamaqla yanaşı, onun əsasını qoyduğu ideyaların əbədiliyinin və həmişəyaşarlığının növbəti təsdiqidir. Prezident İlham Əliyev həmin iclasdakı çıxışında demişdir: "Bu biz müstəqilliyimizin yüz illiyini qeyd edəcəyik. Yüz il bundan əvvəl müsəlman aləmində ilk dəfə olaraq demokratik respublika yaradılmışdır. Biz fəxr edirik ki, bu respublikanı Azərbaycan xalqı yaradıb və bir daha bütün dünyaya nümayiş etdirib ki, Azərbaycan xalqı böyük xalqdır, istedadlı xalqdır, azad xalqdır. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaradılması və iki il ərzində fəaliyyəti tarixi hadisə idi. Azərbaycan o ölkələrdəndir ki, hələ yüz il bundan əvvəl ən ulvi demokratik dəyərləri nəinki bəyan edib, öz praktiki fəaliyyətində onları təmin edib. Bugünkü Azərbaycan, müstəqil Azərbaycan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin varisidir. Biz Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin bütün demokratik ənənələrinə sadıq və bu ənənələri yaşadıyıq".

Prezidentin qarşıya qoyduğu vəzifələr və 2018-ci ildə görülməsi nəzərdə tutulan işlər isə bir növ "Cümhuriyyət ilinə" ərməğan olacaqdır. Belə ki, ümumilikdə ölkə iqtisadiyyatına 15 milyard dollar sərmayə qoyuluşu gözlənilir. Habelə irimiqyaslı layihələrdən TANAP layihəsinin, Ələt Dəniz Ticarət Limanının birinci mərhələsi başa çatdırılacaq, ikinci sünü peykimiz olan "Azerspace-2" kosmosa çıxarılacaq. Sahibkarlığa Kömək Milli Fondu sırf daxili imkanlar hesabına yerli iş adamlarına 170 milyon manatdan artıq güzəştli kredit verəcək. 20 min köçkün ailəsi yeni inşa ediləcək evlərə və mənzillərə köçürüləcək. Ölkədə 137 modul tipli məktəb, 6 yeni mərkəzi rayon xəstəxanası, 3 "ASAN xidmət" mərkəzi 2 Olimpiya idman kompleksi, bölgələrimizdə yeni sənaye parkları, 10 yeni xalça fabriki tikilərək istifadəyə veriləcək. 160 milyon dollarlıq kənd təsərrüfatı texnikası alınacaq, 300-dən artıq subartezian quyu qazılacaq və ən azı 100 min hektar heç vaxt suvarılmamış ərazi əkinçiliyə açılacaq. Sevindirici haldır ki, bütün bunlar Cümhuriyyətin yubileyinə veriləcək töhfələrin heç də tam siyahısı deyil.

Beləliklə, sadalanan məqamlar bir daha onu sübut edir ki, bu gün insan hüquq və azadlıqlarına, qanunların aliliyinə hörmət prinsiplərinə prioritet istiqamət kimi müstəsna dəyər verən müstəqil Azərbaycanın iqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş, hüquqi, dünyəvi və demokratik dövlət icminin formalaşmasında, onun möhkəm təməllərinin qoyulmasında görkəmli dövlət xadimi Prezident İlham Əliyevin xidmətləri əvəzsizdir və daim tariximizə qızıl hərfərlə yazılacaqdır. Biz isə arzu edək ki "Cümhuriyyət ili" bütün həmvətənlərimiz üçün birlik, bərabərlik və həmrəylik ili kimi tariximizə əbədi həkk olunsun.

Siyavuş NOVRUZOV,
Milli Məclisin İctimai birliklər və dini qurumlar komitəsinin sədri,
Yeni Azərbaycan Partiyasının icra katibinin müavini

Şərqlin ilk demokratik

respublikasının uğurlu varisi:

zəngin və qüdrətli Azərbaycan

mübarizəyə yeni nəfəs vermişdir. Beləliklə, ötən əsrin əvvəllərində çar Rusiyasında cərəyan edən ictimai-siyasi proseslər, imperiya daxilində zərərli bir araya gətirilmiş xalqların azadlıq uğrunda mübarizəyə qalxması Azərbaycana da istiqlalçılığını elan etmək imkanı yaratmışdır.

Rusiyada 1917-ci il oktyabr çevrişi və 1918-ci ildə Zaqafqaziya Seymi dağılıdıqdan sonra, mayın 27-də Seymin 44 nəfərlik müsəlman fraksiyası Azərbaycanın istiqlalçılığını elan etmək və ilk milli hökuməti yaratmaq üçün Tiflisdə toplandı. Fraksiya Azərbaycanın idarə olunması səlahiyyətini üzərinə götürmək qərarına gələrək özünü Azərbaycanın Milli Şurası elan etdi, M.Ə.Rəsulzadə isə sözügedən şuranın sədri seçildi. 1918-ci il mayın 28-də isə Azərbaycan Milli Şurası Həsən bəy Ağayevın sədrliyi ilə Azərbaycanın İstiqlal Bəyannaməsini qəbul etdi. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin hökuməti həmin bəyannamədə xalqın istiqlal və azadlıq əzminin nəticəsi olaraq qazanılmış müstəqilliyi qoruyaraq inkişaf etdirməyi, səmərəli sosial-iqtisadi islahatların həyata keçirilməsi yolu ilə xalqın firavan həyat tərzinə nail olmağı, hər bir fərdin qanuni marağ və mənafeyinin müdafiəsində dayanmağı qarşıda mühüm vəzifələr kimi müəyyənləşdirmişdi. 1918-ci il mayın 28-də elan olunan "İstiqlal Bəyannaməsi"nin 4-cü və 5-ci bəndlərində deyilirdi: "Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti millət, məzhəb, sinif, mənşə və cins fərqi gözləmədən ərazisində (hüquq daxilində) yaşayan bütün vətəndaşların hüquqi siyasiyyə və vətəniyyə təmin eləyir Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti ərazisi daxilində yaşayan bütün millətlərə sərbəstənkə inkişafı üçün geniş meydan buraxır".

Bakı şəhərini 1918-ci il iyulun sonlarında süqut etmiş Bakı kommunasından sonra ələ keçirmiş eser-mənşevik və daşnak nümayəndələrindən ibarət "Sentrokaspi diktaturası"ndan təmizləmək həmin dövrdə Azərbaycan hökuməti qarşısında həyatı vacib vəzifələrdən biri idi. Bir neçə ay davam edən qızgın döyüşlər nəticəsində Osmanlı və azərbaycanlı hərbi hissələrindən ibarət Qafqaz İslam Ordusu türk generalı Nuru Paşanın rəhbərliyi altında 1918-ci il sentyabrın 15-də Bakını düşmən ünsürlərdən təmizləməyə nail oldu. Sentyabrın 17-də isə F.X.Xoyskının başçılıq etdiyi hökumət Gəncədən köçdü və Bakı şəhəri paytaxt elan olundu.

Azərbaycan hökuməti həmin dövrdə ölkənin milli maraqlarının qorunması baxımından mühüm addımlar atmışdı. Tezliklə yeni qurulmuş dövlətin bütün atributları - üçrəngli bayrağı, gerbi, himni, pul vahidi yaradıldı. Qısa müddətdə formalaşdırılan Azərbaycan ordusu 1919-cu ildə ölkənin cənubunda denikiçilərin qüvvələrini, 1920-ci ilin mart-aprel aylarında isə Qarabağdakı erməni ordusunu dar-